

بەش / ڕىئىمايى پەروەردەيى دەرونى
كۆلىز / پەروەردە
زانكۆ / سەلاحىددىن-ھەولىز
بابەت / دەرونزانى ژينگەيى
پەرتۇوكى كۆرس - 2
ناوى مامۆستا : عمر حمە احمد
سالى خويىندىن: 2023-2024

پەرتۇوكى كۆرس Course Book

دەرونزانى ژينگەيى	1. ناوى كۆرس
عمر حمە احمد	2. ناوى مامۆستاي بەرپرس
بەشى رىئىمىتى پەروەردەيى دەرونى / كۆلىزى پەروەردە	3. بەش / كۆلىز
نىمىتىل: omar.ahmed@us.edu.krd ژمارەت تەلەفون: 07504641031	4. پەيوەندى

<p>تیوری: 3 پراکتیک: 0</p> <p>نامادهبوونی ماموستای وانهبیز بق قوتابیان له ماوهی ههفتھیەکدا (3) کاتژمیر</p>	<p>5. پەکەی خویندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک</p> <p>6. ژمارەی کارکردن</p> <p>7. کۆدی کورس</p>
<p>لیزە ماموستای وانهبیز پروفايەلیک دەنۇوسىت لەسەر ژیانى ئەکاديمى خۆى (تمەنها ئەکاديمى) يان ئاماژە بە Webpage, Blog, Moodle دەگات پروفایلەم لە سايىتى زانکو: https://academics.su.edu.krd/omar.ahmed</p> <ul style="list-style-type: none"> • بەپىي فەرمانى زانکويى زانکوى سەلاھەدىن ژمارە: 40852//13 لە 9-3-2011 دەرچووه بېياردرا بە گۈرىنى ناونيشانم وەك (يارى دەھەرى سەرۆكى توپىزەران-معيد). كارمەردووه لەكۆلىزى ئاداب وەك (معيد) بۆماوهى زىاتر لەسى سال و تاکاتى وەرگەتنم لە ماستەر. • بەپىيى فەرمانى زانکويى (1479 لە 29-12-2015) زانکوى سەلاھەدىن بروانامەمى ماستەرم بەدەستەتەنباوه لە زانستى كۆمەلناسى پەروەردەيى. • پسپورى گشتى: كۆمەلناسى • پسپورى ورد: كۆمەلناسى پەروەردەيى • ناونيشانى نامەى ماستەر: "رەنگدانەوە كۆمەلایەتىيەكانى دىاردەي وانھوتىنەوە تايىھەت لەقۇناغى ئامادەيىدا" • لە رىكمەتى 1/15/2017 فەرمانى گواستەنەم بۆكراوه لە كۆلىزى ئادابەو بۆ كۆلىزى پەروەردەي زانکوى سەلاھەدىن بەپىي فەرمانى كارگىرى (93) لە 15-1-2017 وەك ماموستاي يارىدەدر لەبەشى رىنمايى دەرونى و پەروەردەيى وانھ دەلىمەوە. • بەفەرمانى زانکويى ژمارە: (2/2) 5388 لە 12-6-2018 ناونيشانم گۇراوه بۆ ماموستاي يارىدەدر. • ئەندامى لىزنهى تاقىكىردىنەكان، 2017-2016 /2017-2016 2018-2019 2019-2020 • ئەندامى لىزنهى دلىيابىي جۆرى بەشى رىنمايى پەروەردەيى و دەرونى. لە 2018 بۆ 2020 • ئەو لىزنهى بەزداربوم ئەم سال 2019: • ئەندامى لىزنهى راهىنانى قوتابىان بەشى رىنمايى. • ئەندامى لىزنهى ئەملىكتۇنى (2019-2020/2020-2021) 2020/2021 راهىنەر و توپىزەر لە ئەنچۈمەنى كولورى بەريتانى (British Council) بۆزانىيارى زىاتىش سەردانى ئەم پروفايەلە بىكەن: • https://academics.su.edu.krd/omar.ahmed 	<p>8. پروفايەلى ماموستا</p>
<p>دەرونزانى، ۋىنگە،</p>	<p>9. وشە سەركىيەكان</p>

10. ناوەرقى گشتى كورس:**گرنگى و پىسىتى واندى : دھرونزانى ژىنگەھى**

دھرونزانى ژىنگەھى وەك لقىكى گەنج و گرنگى دھرونزانى، كارىگەرى راستەمۇخۇي لەسەر پەيوەندى تاڭ لەسەرئەو ژىنگەھىمە تىپىدا دەزى و رەفتار و بىرکەنەمە دەروننى ھەمە و بەدواي ئەپەپەنەنەبىدە وىلە كەلەنۋان ژىنگە و مروقق و خۆشگۈزەر انىيەكەنيدا ھەمە.

بەيەكىڭ لەبابەتە هەنۇكەيەگەنگەكانى دۇنياى نوئى دادەنرېت، لەبەرئەو گرنگەھى لەزىيانى تاكۇ كۆمەلگە كاندا دەيگەرەت و ٻۇلى لە تەندرەستى دەروننى و جەستەيى و خۆشگۈزەر انى مروقق و گىانداران. لەبەر ئەھە پەپۇيىتىپەكى جىهانە پېس بۇوهكە ئەمرۆلەزەرەنەنەكەنەت. وە پىويىستە فيرخوازان بەوردى ئاگادارى پەزىز ژىنگەھىمەكان بن

11. ئامانچەكانى كورس

بۇشارەزابونى فيرخوازان، لە مەعرىفەي زانستى پەيوەندىدار بە دھرونزانى ژىنگەھى.

باسكىردن و شىكىردىنەمە چەمكە سەرەتكىيەكانى تايىمەت بەوارى دھرونزانى ژىنگەھى. دۇزىنەمە دەستتىشانكەنلىنى كىشە ژىنگەھىمەكان و كارىگەرىان لەسەر رەفتارى مروقق و ھەولدان بۇدۇزىنەمە بىنگەچارەي گونجاو لەسەر ئاستى تاڭە كەمس و كۆمەلگەو گروپەكان.

دەركەردىنى فيرخوازان بە كارىگەرى رەفتارى مروقق لەسەر پېسکىردىن يان پاڭراڭرتى ژىنگە. شارەزابون لەجىيەجىكەردىنى ئوشىۋاز و رىيگايانە وەك خۆپاراستن و چارەسەرەكەنلىنى شەلەزانە دەروننىيەكان بەكاردەھىنرەن، كە ھۆكارو سەرچاۋەكانى كىشە ژىنگەھىمەكان.

دانانى پەزىزگەرامىتىكى رىنمايى بۇپەرپەيدانى رەفتارى ژىنگە دۆستى لايى فيرخوازان. ئاشناپون بەو تىۋرانەي كە باس لە دھرونزانى ژىنگەو پەيوەندى نىوان ژىنگە و رەفتارى مروقق دەكەن. ئاشناپون بەمیتودەكانى توژىنەمە لە دھرونزانى ژىنگەھىدا.

1. ئەركەكانى قوتابى

1- پىويىستە قوتابى بەبەرەدومام ئامادە بىت لەپۇلدا و چالاڭ بىت، بەزدارى چالاکىيە پراكىتىكەكان و كارى بەگروپ و گفتۇگۆكان بىكتا.

2- پىويىستە قوتابى سەرجەم ئەرك و داخوازىيانە لەسەرى پىويىستە لەكاتى خۆياندا بەئەنjamى بگەيەنلىت.

3- پىويىستە لەسەر قوتابى لە كاتى تاقىكىردىنەمەكاندا ئامادە بىت و تاقىكىردىنەمەكانى ئەنjam بىدات.

4- سەرجەم چالاکىيەكان رۆزانە و لەكاتى وانھوتىنەدا توماردەكەرىت و لەكۆتايىدا بەپىي ئەتومارە نەرە خۆى وەردىرگەرىت، ئەگەر قوتابى ئەركەكانى رۆزانە و داخوازىيەكان بەپىي باھەتكان ئەنjam نەدات بەدللىيابىمە ناتوانىتىت بىگات بەھە نەرمەيە شایستەمەتى.

2. رىيگەي وانە وتنەمە:**چەند رىيگايەك بەكاردەھىنرەت لەم وانەيەدا:**

1- رىيگاي (رەدەركەنلى زانىارىيەكان-الالقاء والمحاضرة) بۇقوتابىيان و (وصىفرىن) و (شىكىردىنەمە)، دواتر (المناقشة الصحفية والجماعية-گفتۇگۆكردن لەسەر ئاستى پۇل و گروپىش)، رىيگاي (دابەشكەردىنە بەگروپ)، (رىيگاي بەزدارى پېكىردىن و ھاوکارى)ھەروھە رىيگاي (ئاراستەكەردىنە پرسىيار و ولامدانەمە).

2- لەكەل ھەمو ئەمانەشدا، سەرجەم وانەكان كراون بە پاۋەرپۇينت و لەسەر دىوار بەداتاشۇ لەكاتى وانەكاندا دەخريتە بەرچاۋى قوتابىيان و تەختەي سېپى و قەلمەمى ရەنگاۋ ရەنگىش بەكاردەھىنرەت لەكاتى پىويىست، بۆ زىاتر ڕونكەنەمە چەمك و باھەتكان. لەكاتى پىويىستىش فيديۆي تايىمەت بەبابەتكان پېشان دەھرىت و گفتۇگۆي لەسەر دەكەرىت.

3- سەرەپاي ئەمانەش، ھانى قوتابى دەھرىت، بەزدارى مشتومەر كى بەركىكانى نىو پۇل بىكت و خۆى رابەھىننەت لەسەر دورخستەمە لە دوڈلى و دەمەراوكىي بەزدارىيەن.

4- لهههمانکاتیشدا جهخت لهسمر ئاماده دەگریتەوە قوتابى فېرى (خۇفۇرکىردن بىبىت-تعلم كيف تتعلم-
(Learning How to Learn). هەروەھا بخوييىتەوە سىمنار ئامادە بکات و پىشكەمشى بکات لهەرامبەر
هاورىكانى.

3. سىستەمىي ھەلسەنگاندى:

پىويسىتە فېرخواز، ئەم چالاكيانە خوارەوە ئەنجام بىدات، لەماوهى خويىندى ئەم سالدا:

1-پىويسىتە فېرخواز بەردەوام ئامادە بىت لەنتيور پۇل و بەئامادە بونىشى (لەنتيور پۇل) چالاڭ بىت و بەبەردەوامى
بەزداربىت لە گەتوگۇو راڭۋېرىنەوە چالاكييە بەگروپەكاندا؛ رۆزلى كاراي ھەبىت لە بەرھەمھىنائى مەعرىفە دا؛
لەھەمانكاتدا بەشدارى كاراي ھەبىت لە ئەرك و واجباتە ھەفتىمىيەكاندا(هاورىيى دانەپراوبىت لەخويىندەوە كىتىب)
بۇ ئامادەبۇن لەنتيور پۇل بېيى(نەھاتن- غىاب) فېرخواز(5) نمرە بەدەست ئەھىتىت، بۆبەشدارىكىردنى րۆزانە
بەشىوەيەكى بەردەوام فېرخواز(5) نمرە بەدەست ئەھىتىت(سەرجمەم بەشدارى و چالاكييەكاننان ရۆزانەن تومار
ئەكرىت)

2- يەك تاقىكىردنەوە سەرگاغەز ئەكرىت، لەسمر (25 نمرەيە) كاتى تاقىكىردنەوەكە پىويسىتە لەمانگەكانى كۆتايى
مانگى (12) ئەنjamبىرىن. (المۇخى نائاسىيدا، يان بەھەرھۈزىمك نەتوانرا دوتاقىكىردنەوە ئەنjamبىرىت، يان نەتوانرا
بەشىوەيەكى ناسايى خويىندەن بەردەوام بىت، ئەوكاتە لە رىكارەkan ناڭداراتان ئەكمەمەوە)

3-پىويسىتە فېرخواز لەماوهى خويىندىدا يەك سىمنار پىشكەمش بکات، لە(10) خولەك كەمتر نەبىت،
لە(15) خولەكىش زىاتر نەبىت، بەرمچاۋىرىنى بەكەرھەننائى سەرچاوهى زانسى، پىويسىتىشە تەنەنە ھەمۆلى
تاڭەكەسى بىت، لەچوارچىوهى زانسى ژىنگەمەكەندا بىت. ھەروەھا، كىتىبىك لەبوارى دەرونزانى ژىنگەمەي(يان
زانسى ژىنگەمەكەن) پۇختەبکات و شىبىكەتەمەوە لەمەك پەپىمەر بۆچۈنى خۆي لەسمر كىتىبەكە بخاتەر، بەررووھ
ئەرىنى و نەرىننەكەنەوە بەچاۋىكى رەخنەگەرانە و بەشىوەيەكى گەشتىگەر ھەلسەنگاندىن بۆكىتىبەكە بکات بەمەكىك
لەم زمانانە: (كوردى، عەرەبى، ئىنگلەزى). دواتر گەتوگۇي لەسمر ئەكرىت. بۆئەم مەبەستە فېرخواز (5) نمرە
بەدەست ئەھىتىت) لەكاتى رەچاۋىرىنى زانسى بوندا.(پىويسىتە شىكىردنەوەكە لەمەك پەپىمەر ئامادەكىرىت و بەسمر سى
بەشدا دابەشىتتىت: (پىشەكى، ناوەرۆك، ئەنjam) لە پىشەكى، وەصفى كىتىبەكەبات. ناوەرۆك، بەھەرھۈزىمك ناوەرۆكى
كىتىبەكە. ئەنjam، رەخنە بارانكىردن ياخود پىاھەلدان بەكىتىبەكەدا. پىويسىتە سەرجمەم بۆچۈنەkan ھى خودى خويىنەرەبىت نەك
لەناورۆكى كىتىبەكە و درېگەرتىتتىت!

4. دەرىئەنjamەكانى فېرىبۈن:

1- گىرددەنازىيىن، عمر(2022) دەرۋازەيەكى نۇي بۇدەرۇنزانى ژىنگەمەي، ناوەندى فېرىبۈن: ھەولىر.

2- يارمەتى فېرخواز دەدات، بەباشى لەبايەتكان تىيىگات و فېريان بىتت.

3- فېرى ئەمە دەبىت چۈن لەبەرامبەر خەلکى تر بەشىوەيەكى زانسىيانە و تار پىشكەشبکات و بايەتكان
شىبىكەتەمە پارىزەرەيکى داكۆكى كارىشىن لەزىنگە...

4- ئەممەش وادەكتات لەقوتابى لەكۆتاي ئەم بايەتكاندا زىاتر مەتمانەي بەخۆي ھەبىت.

5- تاكىيىكى نىشىتىمان پەرور كە دلسۇزو خەمخۇر بىت بۆگەل و نىشىتىمان و زانسى بىت و ھاورى و دۆستى
ژىنگەبىت لە پرۆسەي پىيگەياندىنى نەھەكاندا و بىرۋاي بەمە ھەبىت كەپرۆسەكە دووپاپەي سەرەكى ھەمە
و ھەردوڭ پېكىمە دەرۇن ئەوانىش پەرورىدە ئاكارىي و فېرىبۇنى سود بەخشە.

لىستى سەرچاۋەكان

ماك آندرو، فرانسيس ت. (1998) علم النفس البيئي. (ت: عبداللطيف محمد خليفة و جمعة سيد يوسف) المجلس
الوطني للثقافة والفنون والأدب-الكويت.

العيسوي، عبدالرحمن محمد (1997) في علم النفس البيئي. منشأة المعارف بالاسكندرية.

صالح، هاشم محمد (2014) علم النفس البيئة والسلوك، مكتبة المجتمع العربي للنشر والتوزيع.
السامرائي، نبيهة صالح (2008) علم النفس البيئي: مفاهيم وحقائق ونظريات وتطبيقات، طار زهران: عمان.

Selhub, E. M. and Logan, A. C. (2012) Your brain on nature: The science of nature's influence on your health. Happiness, and vitality. John Wiley & Sons Canada, Ltd.

Steg, L. and de Groot, J. I. M (2019) Environmental psychology an introduction, (Edit) John Wiley & Sons Ltd. Toronto, Canada.

Stokols, D. (2012) Lecture 01 Introduction to environmental psychology and overview of the course, available online: <https://www.youtube.com/watch?v=wHUS5T6uYT4&list=PLA2E69FC89640C272&index=1> accessed: 21-8-2019

Fromkin, H. (2010) Environmental health from global to local(editor) second edition. John Wiley & Sons, Inc.

Bronzaft, A (2002) Noise pollution: A hazard to physical and mental well-Being. Part of book: Bachtel, R. B. and Churchman, A. Handbook of environmental psychology, John Wiley & Sons, Inc. New York.

<http://lhh.org/noise/> accessed at: 20-9-2019.

<https://www.nonoise.org> Accessed at: 25-9-2019

Hu, X. and Tang, L. (2014) Public participation in environmental protection: Ideals, challenges and solutions. Advanced Materials Research. V. 962-965 pp: 1680-1684.

17. بابههکان

ناوی ماموستای وانهبیز
م.ی. عمر حمه احمد

ذماره هفتة	یة کة	بابههکان	باتههکان
.1		هممیشه وانهی یهکم تمرخاندهکم بۆ: ✓ ئاشنا بون بھیهکتى. ✓ ئاشنا بون بھابههکه بھشیوھیھکی گشتى. ✓ ئاشنا بون بھو ریساو پاسایانهی کەپنؤیسته رەچاوبکریت لهلاین قوتابیان و ماموستاوه بھدریزایی سالى خویندن. ✓ رونکردنەوەی کۆرسپوک و تیشكختنە سەر بابههکان بھوردى و چۆنیتى دابهشکردنى نمرەکان بھسەر تاقیکردنەوەکان و چالاکییەکاندا.	
.2		بۆچى پیویستە دەرونزانى ژینگەمی بخوینین؟	

باب ته	یة کة		ذماره هفتة
میزوى سهره ملدانى دهرونزانى ژينگمی. خستنبروی پیناسه‌ی چاهند چمکیکی گرنگ. جوره کانی ژینگه.			.3
ئاسته کانی ژینگه کومه لایتى برون فینبریننر (Urie Bronfenbrenner). گرنگی ژینگه خیزانی و بهخشینی سوز و خوشبویستی بهمندال.			.4
قوناغه کانی پهرمه ندنی پھیوه ندى نیوان مروق و ژینگه. پھیوه ندى نیوان دهرونزانی ژینگمی و زانسته کانیتر.			.5
1-تیوری روبمری کمسی -نظرية الحيز الشخصي- Personal space theory 2-تیوری شوین Place Theory: چمکی ناسنامه شوین Place identity : چمکی هوگر بون بهشوین- Place attachment: التعلق بالمكان: 3-تیوری بوار، نظرية المجال theory-Kurt lewin-1890) (1927			.6
یه کم پیسبونی هموا Air Pollution: کوالنتی هموای پاک ساختمی هموا له کورستان:			.7
پیسبونی هموا و نه خوشیه دهرو نیمه کان به سه بردنی تمهمانی مندالی له ژینگه هموا پیسدا و توشبون به نه خوشیه دهرو نیمه کان			.8
دوه / ژاوه ژاو و دهک پیسبونی ژینگه و مهتر سیبیه کانی ژاوه ژاو و فشار. ژاوه ژاو و تمدن روستی جهسته می. ژاوه ژاو و خمو تیکچون.			.9
کاریگمری ژاوه ژاو لە سەر فېر خوازان. رۆلی حکومەت و هاو لاتيان له کەمکردنەوەی ژاوه ژاودا. جياکردنەوەی دەنگی ئاسايى و ژاوه ژاو.			.10

باب تەقىدەت	يەكە		ذمارە يەھەفتە
<p>.Soil Polution/ پىسبۇنى خاڭ- سىيىم/ پىسبۇنى خاڭ-</p> <p>پەيوەندى ئەرىئىنى نىتوان مەرۆڤ و خاڭ.</p> <p>سۇدەكانى بەپىخاوسى رۆيىشتن.</p>			.11
<p>.Water Pollution/ پىسبۇنى ئاو كوالتى ئاو</p> <p>ھۆكەرەكانى پىسبۇنى ئاو.</p> <p>پىسبۇنى ئاو لەكوردىستان.</p> <p>ماھىرسىيەكانى پىسبۇنى ئاو.</p> <p>پىسبۇنى ئاو و تەندروستى دەرونى.</p> <p>چۈن ئاو لەپىسبۇن بىيارىزىن؟</p>			.12
<p>يەكمەپەرەردەي ژينگەيى</p> <p>ئامانج لە پەرەردەي ژينگەيى چىيە؟</p> <p>بەنەماكانى پەرەردەي ژينگەيى:</p> <p>رېڭاكانى پەرەردەي ژينگەيى:</p> <p>زانكۇ و پەرەردەي ژينگەيى:</p>			.13
<p>دوھم/ هوشىارى ژينگەيى</p> <p>هوشىارى ژينگەيى، الوعى البيئي -</p> <p>(Environmental Awareness</p> <p>ئامانەجىكانى هوشىارى ژينگەيى:</p>			.14
<p>رۆلى حکومەت و ھاولاتىيان لەپاراستنى ژينگەدا</p> <p>رېكخراومەكانى كۆمەلگەي مەددەنى</p> <p><u>رۆلى قوتابخانە لەپاراستنى ژينگەدا:</u></p> <p>رۆلى گەنچان لە پاراستنى ژينگەدا:</p> <p>رۆلى دەزگاكانى راگەيىاندن لەپاراستنى ژينگەدا:</p>			.15

18. نمونەي تاقىيىردىنەوەكان:

(ب) 1 يىتىسەھ: پىتىسەھ نەم چەمكەنەي خوارەوە بىھ:

(ث) 2 فە بىزارەھ:

(ث) 3 راست وچەھوت:

(ث4) بهراوردهکردن:
(ث5) باسکردن و شیکرنهوه:

19. پیداچوونهوهی هاوەل